

Filmet forgatnak az 1968-as csíkszeredai spontán tüntetésről

MUNKACÍME: MEGYECSINÁLÓK

Orbán István, a rajoni néptanács titkára belép az ajtón, arca kissé gondterhelt, leveszi báránybőr-kucsmáját, majd az íróasztalához ül, amelynek politúrozott felületén a falon levő Ceaușescu-kép tükröződik. A jelenet 1968-ban játszódik Csíkszeredában, az ország közigazgatási térképének átrajzolása és néhány nappal a február 13-ai tüntetés előtt. Filmforgatáson jártunk.

Csíkszereda egyik legfontosabb történelmi pillanatáról, az 1968-as spontán, be nem jelentett tüntetésről készül dokumentumfilm Daczó Katalin rendezésében. Az érdekeik védelmében, a mínusz 20 Celsius-fokos hidegben utcára vonult csíkszeredaiak nem tudhatták, hogy egy olyan korszakban, amikor nem voltak mindennaposak az ilyen jellegű megmozdulások, mi lesz a végkimenetele ennek – az akkor bátornak számító – tettnek. A Magyar Média Mecenatúra Ember Judit pályázata keretében készülő film

középpontjában ez a tüntetés áll, de rávilágít az esemény politikai hátterére, és bemutatja egy korszak és egy kisváros hangulatát, szereplőit.

Határtologatási huzavona

De melyek is voltak ennek a megmozdulásnak az előzményei? – tettük fel a kérdést a film rendezőjének, amikor benéztünk a forgatások egyik helyszínére, mi több, kicsit statisztáltunk is az egyik jelenetben. Daczó Katalin mintegy húsz éve kutatja a '68-as eseményeket, ezek okait és a következményeket. Már 1967-ben megkezdődött az ország közigazgatási átszervezésének az előkészítése.

Az átszervezés be nem vallott oka Ceaușescu hatalmának megszilárdítása volt, aki '65-ben került hatalomra. Az átszervezések a korábbi tartományi, rajoni vezetőket leváltották, a vezérhez közelálló emberek kerültek minden új megyébe vezető beosztásokba. Az orosz mintára megszervezett tartományok helyét vették át az átláthatóbb közigazgatási egységek, a kisebb megyék.

Ezen hónapokig dolgoztak, többféle elképzelés, és ennek megfelelően térkép is született az ország közigazgatási felosztására, ebből jó néhányat látott is a film stábj a bukaresti levéltárban. A tartományok megszüntetésével megszűnt a Maros-Magyar Autonóm Tartomány is, de mégis úgy tűnt, hogy a régi magyar rajonok egy megyében lesznek.

Az egyik elképzelés szerint – a mai Maros megye területét leszámítva –,

Székelyföld – Háromszék, Gyergyó, Csík és Udvarhely – egy nagy megyéhez tartozott volna, Hargita név alatt. Ám alig néhány nappal a Nagy Nemzetgyűlés határozata előtt fordult a kocka: Brassó magának akarta Háromszék egy részét, a háttérben nagy huzavona zajlott, s végül létrejött az önálló Kovászna megye. Csak-hogy Háromszék rajon és Alcsík egy részének tervezett elkülönítése után Csíkszereda már nem számított volna a jövőbeli megye középpontjának, mert – feltehetően Fazakas János (aki udvarhelyszéki származású volt) lobbijával – utolsó pillanatban megváltották az elképzelést.

Elvtársak jövőképe

Egy szombati napon gyűlést hívtak össze, és bejelentették a tartományi vezetők az elvtársaknak, hogy Udvarhely lesz a megyeszékhely, és nem Csíkszereda. „Pedig Csíkban már korábban elkezdtek az átalakítási munkálatokat a néptanácsnál, meszeltek, kialakították az új irodákat. A rajoni vezetők is örvendtek, mert tudták, hogy nem lesz munkahelygondjuk. De az utolsó pillanatban ez megváltozott. Ahogy Orbán István fogalmazott: olyan volt, mintha megkínálnának egy pohár borral, s az utolsó pillanatban kiütnék a kezedből a poharat. Tehát szombaton megtörtént a bejelentés, hétfőn forrongtak az emberek, hétfőn munkába mentek, de már minden vállalatnál, tanácsnál forrongó hangulat volt, és kedden került sor erre az ominózus tüntetésre,

Most lehet még olyan embereket megszólaltatni, akik aktív résztvevői voltak az ötven évvel ezelőtt zajlott eseményeknek

FOTÓK: DACZÓ DÉNES

február 13-án. Mi ezt a pillanatot szeretnénk megmutatni. De nem csak ezt, mert rájöttünk, hogy önmagában a pillanatot megfilmesíteni nem elég ahhoz, hogy a mai emberek megértsék. Nagyon fontos, hogy miért készül ez a film: most lehet még olyan embereket megszólaltatni, akik aktív résztvevői voltak az ötven évvel ezelőtt zajlott eseményeknek.”

A filmet nem csak Csíkszeredában forgatták, hanem Székelyudvarhelyre is átjártak, és olyan embereket szólaltatott meg a stáb, akik részt vettek a '68 februári események kapcsán tartott gyűléseken, és udvarhelyi szemszögből világítják meg a történeteket.

1968. február 13.

A tüntetés délelőtt kezdődött, és egyre gyűltek az emberek a pártszékház előtt. Jöttek különböző elvtársak a tartománytól, Bukarestből, a tüntetők mindenkit beengedtek a székházba, de nem engedtek ki senkit. Volt, aki ki akart jönni, és az asszonyok visszadobták a kerítésen. A nép úgy tartotta, hogy a rajoni vezetők egyezséget kötöttek, elárulták őket. Mert nem csak Csíkszereda megyeszékhely léte forgott kockán, hanem Alcsík nagy része sem tartozott volna Hargita megyéhez – mondta el a film rendezője.